תגלחת זקנו והעברת בלוריתו. גרלה דלהכי קתני תגלחת זקנו גבי העברת בלוריתו והנחתו לפי שבשתיהן היו רגילין לגלח: **מתקל** זוזא פיזא. ומ"ת והא אמרינן בפ' המזקין (גיטין דף נח.) תרין ליסתרי פיזא נחית לעלמא חד ברומי וחד בכל העולם כולו ואסתירא אמרו בפרק בית כור (כ"ב דף קה. ע"ש) מאי אסתירא פלגא דזוזא ומ"כ איך ים מתקל זוזא ברומי וגרלה לי דתרין אסתרי לאו דוקא אלא ר"ל (ה) מועטת כדאמרינן בהאים מקדש (קדושין דף מט.): עשרה קנין: **סך** קירי **פלסתר**. פ"ה שקורין יעקב קירי ולא נהירא שיקראו ליעקב אדון לכך פירש ר"ש זה ילמד שקורין קירי ולפי שהיה ה) (זקינו) היו נוהגין בו כבוד כלומר הברכות שנתן ליעקב פלסתר סם ולף על גב שגם הוא אמר והיה כאשר תריד (בראשית כז) מכל מקום אינו נוטל עכשיו הברכות:

עטלוזא של עזה. פ"ה שוק של עזה והוא מוך לעיר ומוכרין בו בשר לשון ו) נשחטין באיטליז ומיבעי ליה מי שרי לשאת ולתת עם בני עטלוזא ביום איד של בני עובדי כוכבים שבעיר או לא מי שריא מתני' בקרוב כ"כ או לא ורשב"ם פירש עטלוזא הוא שם עבודת כוכבים שמחוץ לעזה ועובדין אותה בני המגרש שמחוץ לעזה יום ז' בשנה ומיבעיא(ו) אם מותר לשאת ולתת עם בני עזה ביום איד שאולה לה וקשיא להר"ר אלחנן על הפירושים דאם העובד כוכבים אינו משוב כמו הכומר לא ניחוש למי עבודת כוכבים ביד עובד כוכבים בין שיהיה העובד כוכבים משוק העבודת כוכבים ובין שאינו משוק העבודת כוכבים לכך פר"י דמיירי הכא בשוק שעושין בשם עבודת כוכבים ולא יום איד הוא לזה יש לחוש למי עבודת כוכבים ביד עובד כוכבים במוכה ולפי זה ז"ל לחלק מה שחלק רש"י בין העובד כוכבים שאולה לה בין מבני העיר כי אפילו הוא מבני העיר לא חיישינן למי עבודת כוכבים ביד עובד כוכבים אולה לה:

דלמא

המנשר פרסותיה מן הארכובה ולמטה תרגמא רב פפא בעגלה המושכת בקרון: יום תגלחת זקנו: איבעיא להו היכי קתני יום תגלחת זקנו והנחת בלוריתו או דלמא יום תגלחת זקנו והעברת בלוריתו ת"ש דתני' תרוייהו יום תגלחת זקנו והנחת בלוריתו יום תגלחת זקנו והעברת בלוריתו אמר רב יהודה אמר שמואל עוד אחרת יש [להם] ברומי אחת לשבעים שנה מביאין אדם שלם ומרכיבין אותו על אדם חיגר ומלבישין אותו בגדי אדם הראשון ומניחין לו בראשו קרקיפלו של רבי ישמעאל ותלו ליה [בצואריה] מתקל [ר'] זוזא דפיזא ומחפין את השווקים באינך ומכריזין לפניו סך קירי פלסתר אחוה דמרנא זייפנא דחמי חמי ודלא חמי לא חמי מאי אהני לרמאה ברמאותיה ולזייפנא בזייפנותיה ומסיימין בה הכי ווי לדין כד יקום דין אמר רב אשי הכשילן פיהם לרשעים אי אמרו זייפנא אחוה דמרנא כדקאמרי השתא דאמרי דמרנא זייפנא מרנא גופיה זייפנא הוא ותנא דידן מ"ט לא קחשיב לה להאי דאיתא בכל שתא ושתא קחשיב דליתא בכל שתא ושתא לא קחשיב הני דרומאי ודפרסאי מאי מוטרדי וטוריסקי מוהרנקי ומוהרין הני דפרסאי ודרומאי דבבלאי מאי מוהרנקי ואקניתי' בחנוני ועשר באדר אמר רב חנן בר רב חסדא אמר רב ואמרי לה א"ר חנן בר רבא אמר רב חמשה בתי עבודת כוכבים קבועין הן אלו הן בית בל בבבל בית נבו בבורסי תרעתא שבמפג צריפא שבאשקלון נשרא שבערביא כי אתא רב דימי [ו]הוסיפו עליהן יריד שבעין בכי נדבכה שבעכו איכא דאמרי נתברא שבעכו רב דימי מנהרדעא מתני איפכא יריד שבעכו נדבכה שבעין בכי א"ל רב חנן בר רב חסדא לרב חסדא מאי קבועין הן א"ל הכי אמר אבוה דאימך קבועין הן לעולם תדירא כולה שתא פלחי להו [ז]אמר שמואל בגולה אינו אסור אלא יום אידם בלבד ויום אידם נמי מי אסיר והא רב יהודה שרא ליה לרב [ח]ברונא לזבוני חמרא ולרב גידל לזבוני חיטין בחגתא דטייעי שאני חגתא דטייעי דלא קביעא: **מתני'** [א]עיר שיש בה עבודת כוכבים חוצה לה מותר היה חוצה לה עבודת כוכבים תוכה (ט) לה מותר מהו לילך לשם [ב]בזמן שהדרך מיוחדת לאותו מקום אסור ואם היה יכול להלך בה למקום אחר מותר: **גמ'** ה"ד חוצה לה אמר רשב"ל משום ר' חנינא כגון עטלוזא של עזה וא"ד בעא מיניה רשב"ל מר"ח עטלוזא של עזה מהו א"ל לא הלכת לצור מימיך וראית ישראל ועובד כוכבים ששפתו

יוסבין ופרנסתנו מהן ועוד משום ירקה: **בחגא דטייעי**. יום לשנה מתקבצין כל סוחרי העיר לאכול ולשתות ולחוג בשם עבודת כוכבים פלונית וכלן קורין קונפדרי"ש: **דלא קביעא**. אין מושבין לה כל כך אם אין עושין בה בכל שנה: **מתני' עיר שיש בה עבודת כוכבים**. שיום איד יש לבני העיר היום לעבודת כוכבים שבעיר: **חוצה לה מותר**. לשאת ולתת עם היושבין חוץ לעיר שאין נמשכין אחר אותה עבודת כוכבים שכן מנהג זה עובד את שלו וזה עובד את שלו ויום איד של אלו אינו ביום איד של אלו: **היה חוצה לה עבודת כוכבים**. כלו' (ד) עבודת כוכבים שהיום עובדין לירקה שלהם: **חוצה מותר**. שאין בני העיר עובדין לאותה ירקה: **מהו לילך לשם**. לאותה העיר ביום עבודת כוכבים שלהם לספר עם אחד מבני העיר: **בזמן שהדרך מיוחדת לאותו מקום**. שאין דרך יוצאה מאותה העיר לילך לעיר אחרת ודרך הכבושה מכאן לאותה העיר מיוחדת לאותה העיר לבדה אסור לילך שם מפני חשד שנראה כמהלך לעובדה: **ואם**. דרך מסלול זה הולך גם לעיר אחרת: **מותר**. דהרואה אומר למקום אחר הולך: **גמ' והיכי דמי חוצה לה**. כמה יהא רחוק אותו שוק שאולה לה מן העיר ויהא מותר לשאת ולתת עם יושביו: **עטלוזא של עזה**. עטלוזא שוק של בהמה כמו איטליז דתנן (נגעים דף נא.) שוחטין באיטליז ומוכרין באיטליז: **עזה**. עיר של פלשתים והיה בה עבודת כוכבים והיה אולה לה ישוב סמוך לעיר מאד: **עטלוזא של עזה**. דסמוכה לעיר מאד מהו מי שרי מתני' כה"ג או לא: **צור**. עיר שישראל ועובדי כוכבים דרין בה:

שפיתת

מנשר. משיר וחותך פרסות שני רגליה: **מן הארכובה ולמטה**. אבל מן הארכובה ולמעלה טריפה אלמא מדאסור לטרפה בבהמה טהורה עסקינן וטהורה מאי כלי משמיש איכא: **בעגלה המושכת בקרון**. שיושב בו המלך להיותו כלי משמישו: **יום תגלחת זקנו והנחת בלוריתו**. יום שמגלח זקנו וכן בו ביום הנחת[ד] בלוריתו. יום שמגלח זקנו שער (ב) ומניח בלורית אפולני"ן מאחורי העורף לשם עבודת כוכבים: **והעברת בלוריתו**. לסוף שנה שמגלח לותה בלורית לבדה: **דתניא תרוייהו יום תגלחת זקנו והנחת בלוריתו יום תגלחת זקנו והעברת בלוריתו**. ותרתי מתני' מינהו ולא גבי הדדי תניא להו: **עוד אחרת**. עוד איד אחרת יש להם לרומיים שאינה שנויה במשנה: **אדם שלם**. כנגד עשו: **אדם חיגר**. כנגד יעקב צולע על יריכו. כלומר עדיין עשו שולט על יעקב: **של אדם הראשון**. והן בגדי חמודות שהיו לעשו: **קרקיפלו של ר' ישמעאל**. כהן גדול ומהרוני מלכות היה ומתוך יפיו נכנס בלב בת קיסר והפשיט עור פניו וחבטה בפרסמון שתהא מקויימת ולא ישתנה ועדיין מונח בגיזוז רומי: **דפיזא**. פז והוא אבן יקרה עד מאד ואינו מצוי בעולם: **סך קירי פלסתר** משבון הקנין כזב [הוא]. נכותא יעקב שקרא לבניו לאחרית [הימים] שסופן ליגאל כזב הוא: **סך**. משבון: **קירי**. קנין: **אחוה דמרנא זייפנא**. אחיו של אדונינו עשו זייפן הוא יעקב שרימה לעשו ומשב ליטול ברכה להיות גביר לאחיו: **דחמי חמי**. הרואה בשמחה זו עכשיו רואהו ומי שאינו רואה עכשיו לא יראה עוד דעד ע' שנה אינה נעשית: **מאי אהני לרמאה**. ליעקב שרימה את עשו ולקח את ברכתו: **ווי לדין**. לעשו: **כד יקוס דין**. כשיקוס יעקב: ה"ג **ומגא דידן מ"ט לא קחשיב הא הני דאיתנהו בכל שתא קחשיב הא דליתא כל שתא לא קחשיב: הני דרומאי**. הני ימי אידיהן דמתני' אין אסורין אלא לבני רומי: **מוטרדי וטורייסקי מוהרנקי ומוהרין**. שמות ימי אידיהן קבועות שם להן בכל שנה: **ועשר באדר**. בעשרה באדר: **קבועין**. ולקמן מפרש קבועין כל השנה שכל ימות השנה עושין עובדיהם יום איד ומקריבין זבחים ואסורים במשא ובמתן לעולם: **פורעפא**. שם עבודת כוכבים: **ומפג**. שם העיר: **יריד שבעין בכי נדבכה שבעכו ואיתא דאמרי נתברא שבעכו** ה"ג. ואיתא דאמרי איפכא הני תרי ליתני: ה"ג **ומדיר כולה שמא: בגולה**. אין אנו יכולים להעמיד (ג) עצמנו מלשא ולתן עמהם שביניהם אנו יושבין ופרנסתנו מהן ועוד משום ירקה: **בחגא דטייעי**. יום לשנה מתקבצין כל סוחרי העיר לאכול ולשתות ולחוג בשם עבודת כוכבים פלונית וכלן קורין קונפדרי"ש: **דלא קביעא**. אין מושבין לה כל כך אם אין עושין בה בכל שנה: **מתני' עיר שיש בה עבודת כוכבים**. שיום איד יש לבני העיר היום לעבודת כוכבים שבעיר: **חוצה לה מותר**. לשאת ולתת עם היושבין חוץ לעיר שאין נמשכין אחר אותה עבודת כוכבים שכן מנהג זה עובד את שלו וזה עובד את שלו ויום איד של אלו אינו ביום איד של אלו: **היה חוצה לה עבודת כוכבים**. כלו' (ד) עבודת כוכבים שהיום עובדין לירקה שלהם: **חוצה מותר**. שאין בני העיר עובדין לאותה ירקה: **מהו לילך לשם**. לאותה העיר ביום עבודת כוכבים שלהם לספר עם אחד מבני העיר: **בזמן שהדרך מיוחדת לאותו מקום**. שאין דרך יוצאה מאותה העיר לילך לעיר אחרת ודרך הכבושה מכאן לאותה העיר מיוחדת לאותה העיר לבדה אסור לילך שם מפני חשד שנראה כמהלך לעובדה: **ואם**. דרך מסלול זה הולך גם לעיר אחרת: **מותר**. דהרואה אומר למקום אחר הולך: **גמ' והיכי דמי חוצה לה**. כמה יהא רחוק אותו שוק שאולה לה מן העיר ויהא מותר לשאת ולתת עם יושביו: **עטלוזא של עזה**. עטלוזא שוק של בהמה כמו איטליז דתנן (נגעים דף נא.) שוחטין באיטליז ומוכרין באיטליז: **עזה**. עיר של פלשתים והיה בה עבודת כוכבים והיה אולה לה ישוב סמוך לעיר מאד: **עטלוזא של עזה**. דסמוכה לעיר מאד מהו מי שרי מתני' כה"ג או לא: **צור**. עיר שישראל ועובדי כוכבים דרין בה:

שפיתת

עין משפט נר מצוה

לט א ב מיי' פ"ט מהל' עבודת כוכבים הל' ט [ו] סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סי' קמט סעיף ח:

רבינו חננאל

טריפה אסור עיקור שאין בה טרפה מותר. וראיזהו עיקור שאין בה טרפה המנשר פרסותיה מן הארכובה (ולמעלה) [ולמטה] תרגמה רב פפא בעגלה המושכת בקרון והוא יושב עליו שהיא כמו הסוס שהוא רוכב עליו: יום תגלחת זקנו והנחת בלוריתו כולהו אסור אמר רב יהודה אמר שמואל עוד אחרת יש להם והיא יום אחד לע' שנה כלו' חשלום ימי חיי האדם כדכתיב ימי שנותינו בהם שבעים שנה והן ע' שנה גלות הראשונה מביאין אדם שלם ומרכיבין אותו על אדם חיגר פי' מפני שהיה יעקב צולע על יריכו ערשין אותו כמו תיגר כלומר עשו שהוא שלם כבש יעקב שהוא חיגר ורוכב על צוארו ומלבישין האדם השלם בגדי של אדם הראשון ומניחין בראשו קרקפלו של ר' ישמעאל שפשטו אותו עם עור פניו הנעימים מעל ראשו ותלו ליה מתקל אדבע זוזי פיזי ומחפין השווקים באינך פי' אבנים טובות ומכריזין ואומרים סך קירי פלסתר פלסתר בלשון יון זיוף ופי' קירי אדון ופי' סך אחי הנה אחזה דמרא זייפי כלו' זה החיגר הוא יעקב אחי אדונינו עשו הזייף שאמר אנכי עשו בכורך ולא היה הוא עשו וכו': פיהם הכשילם באומרם דמריה זייפנא שמשמע הדברים דמרי הוא הזייפנא כו' ודברים פשוטין הן ואומרים מה הועיל יעקב שלקח הברכות במרמה הנה הברכות נתקיימו בנו ומסיימין ווי לדין כד יקום דין פי' אוי לעשו כשיקום יעקב וכו' פשוטה היא: הני מילי כלומר אלו ששינו במשנתינו כגון קלנדס וסטרנלא וכיוצא בהן הני ימי אידיהן של רומאי. ימי אידיהן של פרסיים איזו הן ופשיט מוסרדי ומהרקני תיריסקי (מהרון) [מהרין] אלו ימי אידיהן של פרסים ימי אידיהן דארמאי: כאלא איזו הן. פי' עובדי כוכבים שבשדות ופשיט מהרקי ואקניתא כנוני ועיסרי באדר אמר [רב חנן בר רב חסדא] משום דרב ה' בתי עבודת כוכבים הן קבועין הן לעולם תמיד כל השנה פלחי להן ואלו הן בית בל בבבל בית נבו בבורסיף תרעתא שבמפג

מסורת הש"ס

(א) [ל"ל אמר הוסיפו]. (ב) [לעיל ז:]. (ג) [נכ"ר] בהגא ובכל"ש נתמנן]. (ד) בפ"ל: וכן יוסי הנחת. (ה) [ל"ל זקינם]. (ו) [בכורות לח.].

הגהות הב"ח

(א) בבשנה תוכה מוחר כל"ל ותיבת לה נמחק: (ב) רש"י ד"ה יום תגלחת כו' שער זקנו ומניח: (ג) ד"ה בגולה וכו' להעמיד את עצמנו: (ד) ד"ה היה חוצה וכו' כלו' שהיום כל"ל ותיבות עבודת כוכבים נמחק: (ה) הום' ד"ה מתקל וכו' אלא ר"ל דבר מועט כדאמרינן: (ו) ד"ה עטלוזא וכו' ומיבעיא ליה אם:

לעזי רש"י

אפרדלי"ץ [אפובלי"ל]. צמה מכוכנת. קונפדרי"א [קונפרידריא"ה]. (חגיגת ה)חברה.

מוסף רש"י

מן הארכובה ולמטה. אבל עיקור שמטלה בו אסור לעשות בן בילים בבהמה ואע"פ שהיא אסורה בהנאה (לקמן יג.). בגולה. אין הענו"ם אחזקין כל כך בעבודת כוכבים כדאמרינן (חולין יג.); עכו"ם שבמו"ל לאו עובדי עבודת כוכבים נינהו כו' (לעיל ז.).

רבינו חננאל (המשך)

צריפא שבאשקלון נשרא שבערביא. כי אתא רב דימי הוסיפו עליהן נדבכה שבעכו ותנא דתני להו איפכא: אמר שמואל בגולה אינו אסור אלא יום אידם בלבד וקיימא לן כוותיה ומקשי' וכי יום אידם אסור והא רב יהודה שרא לרב ברונא לזבוני חמרא ולרב גידל שרא ליה לזבוני חיטי בחגתא דטייעי הנה ביום אידם עצמו התיר להם לישא וליתן עמהן למכור ולקנות ופרקי' שאני חגתא דטייעי דלא קביעא: מתני' עיר שיש בה עבודת כוכבים חוצה לה מותר היתה עבודת כוכבים חוצה לה תוכה מותר: [גמ'] ופשיט ריש לקיש היכי דמי חוצה לה כגון עטלוזה [של עזה] (ע"ז) והיא חוצה מן העיר הנקראת עזה והיא מערי פלשתים. איכא דאמרי בעא מיניה ריש לקיש מר' יוחנן

ששפתו שתי קדירות על גבי כירה אחת ולא חשו להם חכמים מאי לא חשו להם חכמים אמר אביי משום בשר נבילה לא אמרינן דלמא מהדר אפיה ישראל לאחוריה ושדי עובד כוכבים נבילה בקדירה דכוותה ה"נ לא חשו להם חכמים משום דמי עבודת כוכבים רבא אמר מאי לא חשו להם חכמים משום בישולי עובדי כוכבים דכוותה ה"נ לא חשו להם חכמים משום יום אידם רבה בר עולא אמר לא חשו להם חכמים משום צינורא דכוותה ה"נ לא חשו להם חכמים משום לפני אידיהן: מהו לילך לשם וכו': ת"ר עיר שיש בה עבודת כוכבים אסור ליכנס לתוכה ולא מתוכה לעיר אחרת דברי רבי מאיר וחכ"א כל זמן שהדרך מיוחדת לאותו מקום אסור אין הדרך מיוחדת לאותו מקום מותר [א]ישב לו קוץ בפני עבודת כוכבים לא ישחה ויטלנה מפני שנראה כמשתחוה לעבודת כוכבים ואם אינו נראה מותר [ב]נתפזרו לו מעותיו בפני עבודת כוכבים לא ישחה ויטלם מפני שנראה כמשתחוה לעבודת כוכבים ואם אינו נראה מותר מעיין המושך לפני עבודת כוכבים לא ישחה וישתה מפני שנראה כמשתחוה לעבודת כוכבים ואם אינו נראה מותר [ג]פרצופות המקלחין מים לכרכין לא יניח פיו על פיהם וישתה מפני שנראה כמנשק לעבודת כוכבים כיוצא בו [ד]לא יניח פיו על סילון וישתה מפני הסכנה מאי אינו נראה [ה]אילימא דלא מתחזי והאמר רב יהודה אמר רב [ו]כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור אלא אימא [ז]אם אינו נראה כמשתחוה לעבודת כוכבים מותר וצריכא דאי תנא קוץ משום דאפשר למיזל קמיה ומשקליה אבל מעות דלא אפשר אימא לא ואי תנא מעות דממונא אבל קוץ דצערא אימא לא ואי תנא הני תרתי משום דליכא סכנה אבל מעיין [ח]דאיכא סכנה דאי לא שתי מיית אימא לא צריכא

פרצופות

דלמא מהדר ישראל אפיה. וה"ת מאי שנא משאר איסורים דעלמא דשריא ביולא ונכנס וי"ל דהא דשרינן בעלמא יולא ונכנס היינו היכא דנתפס כגנב אם מצאו ישראל ותבע ליה לדינא אבל הכא יכול לתמוה הכף של נבלה בקדירה ויאמר להגיס את מבשילך נתכוונתי שלא יקדיח לי נמי הכא מייר בתבשיל אכסנאי דלא מרתת מייה ולרבא איכא למימר דשרי יולא ונכנס אפי' באכסנאי ומשום הכי לא מייתי ראיה מבשר נבלה לדמי עבודת כוכבים ביד עובד כוכבים דהתם עובד כוכבים מרתת דלמא חזי ליה ותבע ליה בדינא: **ושדי** עובד כוכבים נבילה בקדיר'.

פירש ר"י שדי בשר כחושה שלו ושקיל בשר שמינה כדי להרויח אבל בחנם כדי להכשיל את ישראל לא מייתינן אפילו הולך למרחוק ולאיה מדלקמן בפרק שני (דף לד:) גבי ההיא ארבא דמוריאקא דלא מייתי לתערובת חמרא כיון דקיימא דמוריאקא בלומא פי' בזוזא וקיימא דחמרא באלרבעה לומי פירוש באלרבע זוזי ומהאי טעמא שבקינן בכל יום קדירות שלנו לשפחותינו עובדות כוכבים ולא מייתינן דלמא הטילה איסור בתוכו: **דכוותה** ה"נ לא חשו חכמים לדמי עבודת כוכבים ביד עובד כוכבים. פירש הקונטרס דמיא דמים הללו שהוא לוקח מהן בשר זו של בני תוכה הן וכבר היו נקרבים לעבודת כוכבים ואסורין מדאורייתא דכתיב לא ידבק בידך מאומה משמע דלאביי נמי אם הוה ידעינן בודאי שהם של עבודת כוכבים אסורין ושמי הכא משום דלא חשו ולרבא אפי' למיחש חיישינן ואסור וקשיא לדקמן בפ"ב (דף סד. ושם ד"ה מפתבא) קאמר הדר יתבי וקמיבעיא להו דמי עבודת כוכבים ביד עובד כוכבים אסורין או מותרין ומסיק רב נחמן דמותרין ומייתי ראיה ממתניתין עובד כוכבים שהיה עושה בו ישראל מנה ומכר עבודת כוכבים והניח לו המעות מותרים ושמא משום הך קשיא פ"ה דמי עבודת כוכבים שנקרבים היו לעבודת כוכבים ולא דמי להיא דפ"ב דר"ל חליפי עבודת כוכבים וחליפי עבודת כוכבים אינם אסורים אלא כשהחליפם ישראל אבל כשהחליפם עובד כוכבים מותרין מיהו קשיא דאפי' הוו נקרבין לעבודת כוכבים אינם אסורין דבעינן עבודה שנעשית כעין פנים כדאמרינן לקמן פרק רבי ישמעאל (דף נח.) זרק מקל לפניה משום דדרכה בכך והמקל אינו נאסר דבעינן תקרובת כעין פנים וליכא ויש פירושים אחרים שהגי' רש"י דאביי לא ס"ל הך מתני' דלקמן פרק בתרא (דף סד.) ודוחק הוא לומר דאביי ורבא בר עולא לא שמיע להו ועוד קשיא מפ"ב אהאיא דפרק אין מעמידין (לקמן דף נג.) גבי והולכין לתרפות מ"ר ישראל ההולך לירייד של עובדי כוכבים וכו' עובד כוכבים שהולך לירייד בין בהליכה בין בחזרה מעותיו מותרין דאמרינן אימור חמרא זבין גלימא זבין משמע הא עבודת כוכבים זבין אסור אלמא חליפי עבודת כוכבים אסורין פי' ר"ת דהאיא דפ"ב (לקמן סד.) דשרי חליפי עבודת כוכבים היינו בעובד כוכבים שפורע מזונו מדמי עבודת כוכבים שמכר דהאי דאמר דעבודת כוכבים מופסת דמיה היינו מוהיית חרם כמוהו והיינו דוקא כשהחליפה ישראל אבל כשהחליפה עובד כוכבים לא שייך אבל הכא ובפרק אין מעמידין (לקמן דף נג.) מיירי שהעובד כוכבים מקלה הדמים לצורך עבודת כוכבים אחרת ולכך אסורין הדמים וה"ת דאביי קאמר הכא דלא חשו לבני תוכה לה משום עבודת כוכבים הא לבני תוכה אסור משום דמי עבודת כוכבים ומ"ש מדלקמן פרק אין מעמידין מותר אף לידועים שהם בני תוכה ואומר ר"י דהכא מייתי בירייד שהוא קבוע לקנות משמשי עבודת כוכבים וצרכיה הלכך לבני תוכה אסור דאיכא למיחש לדמי דעבודת כוכבים אבל התם מייתי בירייד שאינו קבוע לך ולפיכך יש לתלות באומר גלימא זבין ורבא פליג ואמר מי הוה לן למיחש לדמי עבודת כוכבים שהיה הירייד עשוי לכך חיישינן ואפילו בתוכה לה אבל רבא סבר דאין הירייד עשוי לכך ומשום יום אידם אינעיא ליה: **כל** מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין וכו'. פי' רב נסים גאון דאין הלכה כרב מדתנן פרק שני דחולין (דף מא. וע"ש בתוס') ובשוק לא יעשה כן אלא יתקה המינים ועוד תנן בשבת (דף קמו:) שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם אלמא לא אסרו באחר אע"ג דבשוק אסור מפני מראית העין כך קבלתי בשבת מפי מורי החסיד ובתוספות רבינו יהודה מצאתי נראה לר"י דהלכתא כרב כדפרישית בשבת פ' במה אשה (דף סה. ושם ד"ה אמר) : **והאמר** רב יהודה אמר רב וכו'. ואף על גב דפליגי היה מנאי בפרק במה אשה (שבת דף סד:) מ"מ לא נעי לתרץ דפליגא הך ברייתא על רב יהודה:

פרצופות

(שם) דפסקינן באומר חמרא זבין גלימא זבין וה"ג נאמר הכי ויהא מהדר ר"י דהכא מייתי בירייד

מסורת הש"ס

(א) [תוספתא פ"ז ה"ג], ג) שבת סד: קמו: ביצה ט., ג) ל"ל תתה, ד) לפי גי' רש"א הר"ש ול"ל דהלכתא כרב מדפריך הכא והא אר' מ"ר,

גליון הש"ס

גמ' אילימא דלא מתחזי. עיין יומא מ"ט דכלאים על משנה ב:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הכא גמי וכו' להם בהמה מפני שדמים וכו' היום לעבודת כוכבי' ואסורין מדאורייתא כל"ל ותיכא והוא נמחק: (ב) ד"ה רבא וכו' ומיסתפי: (ג) בא"ד ישראל על העובד כוכבים:

לעזי רש"י

שנשוא"ה. עלוקה.

מוסף רש"י

כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין. אלא יתקדוהו כאיסור (שבת סד:).

עין משפט נר מצוה

מ א ב מיי' פ"ג מהל' עבודת כוכבים הלכה ז סמג לאוין ע עוש"ע י"ד סימן קנ סעיף ב:

מא ג מיי' שם שם הלכה מ עוד ש"ע שם ס"ג:

מב ד מיי' פי"ל מהל' רוצח ומשמיר נפש הלכה ו סמג עשין עט עוש"ע י"ד סימן קטו סעיף ה בהג"ה ועוש"ע מ"מ סימן תמ סעיף ט:

מג ה מיי' פכ"ג מהל' שבת הלכה כ סמג לאוין סה עוד ש"ע מ"מ סימן שא סעיף מה:

מד ו מיי' פ"ג מהלכות עבודת כוכבים הל' ז סמג לאוין יט עוד ש"ע י"ד סי' קג ס"ב:

מה ז מיי' שם שם הלכה מ בהג"ה:

רבינו חננאל

עטלדה של עזה מה היא כלו' עזה מותרת או אסורה אמר ליה לא הלכת לצור מימיך וראית ישראל ועובד כוכבים ששפתו שתי קדירות ע"ג כירה אחת ואמרו חכמים כי קדירת ישראל מותרת ולא חשו לה כלום. מאי לא חשו לה משום בשר נבילה ולא אמרי' דלמא אהדר אפיה ישראל ושדא ליה עובד כוכבים בשר נבילה בקדירה דכוותה הכא נמי לא חשו לה חכמים בדמים הנמצאים ביד בני עזה משום דמי עבודת כוכבים ביד עובד כוכבים ולא אמרי' דלמא בן עטלדה יהבינהו ליה ולמה דימה לו הדבר לצור שכך היו דירתם ישראל ועובד כוכבים והיו מבשלין יחדו. רבא אמר לא חשו להן חכמים משום בישולי עובדי כוכבים דכוותה הכא לא חשו להן משום יום אידם כלומר כשם שכל אחד ואחד מבשל קדירתו כך כל אחד מקום שיש בו עבודת כוכבים הוא יום אידו: רבה בר עולא אמר לא חשו להם חכמים משום צינורא פי' שמא ניתזה צינורא מפי העובד כוכבים ונפלה בקדירה של ישראל דכוותה הכא נמי לא חשו להן חכמים משום לפני אידיהן הואיל ואין העבודת כוכבים עצמה בתוך עזה אבל ביום אידם עצמו אסורה אפילו עזה: **פים'** מהו לילך לשם פי' שלא לשם משא ומתן אלא (לע"ז) [לעבור] מתוכו למקום אחר בזמן שהדרך מיוחדת לאותו מקום אסור. אבל אם מן הדרך ההוא הוא הולך גם למקום אחר מותר כו'. ת"ר ישב לו קוץ בפני עבודת כוכבים לא ישחה ויטלנו מפני שנראה כמשתחוה לעבודת כוכבים ואם אינו נראה כמשתחוה מותר וכן אם נתפזרו לו מעות בפני עבודת כוכבים לא ישוח ויטלם מפני שנראה כמשתחוה לעבודת כוכבים ואם אינו נראה כמשתחוה מותר. מעיין המושך מים בפני עבודת כוכבים לא ישחה וישתה מפני שנראה כמשתחוה לעבודת כוכבים וכן פרצופות המקלחין מים בכרכין לא יניח פיו על פיהם וישתה מפני שנראה כמנשק לעבודת כוכבים. וצריכין דאי תנא קוץ וכו' ופשוטה

פרצופות ל״ל. דאע״ג דמנסק לעבודת כוכבים אינו חמור כמשתחוה מ״מ כיון דאיכא נמי איסורא דאוריתא במנסק שמעינן לה מהא דלעיל דאסור: **הבולע** נימא מותר **להחם לו חמין.** ואע״ג דבנכורות פ׳ (ב) אלו מומין (דף מד:) משמע שגם אחר שנתה העלוקה הוא יכול לחיות הרבה מ״מ מחללין עליו את השבת כיון שיש בה סכנה מידי דהוה אמכה שעל גב היד וגב הרגל (לקמן דף כח.) דאשכינן כמכה של חלל לחלל את השבת אף על גב שפעמים מתרפא מאליו. בערוך גרס ערקא (ג) פי׳ תולעת קטנה ומצויה במי׳ וכשנופלת על הבשר נתלית בו ומוצצת הדם וכל זמן שמוצצת היא נתמלאת מן הליחה שמוצצת ומתנפחת עד שיהא כמו חבית קטנה וכשאדם בולע בתוך המים מוצצת ליחה שבמעיו ומתגדלת במעיו (ד) ונמצא כריסו נכה וס״א עלקא כרוס זלות (תהלים יב) מתרגמינן כעלקא דמוצצת דמהון דבני אינשי(ה): **לא** ישתה אדם. פרש״י דל״ג מן הנהרות ולא מן האגמים דה״ה מן הכלים ופי׳ כן לספרים דגרסי אחרי כן נקרקש אנכתמא וכ״י פירש דבערבי פסחים (פסחים קיב.) גרסינן הך דשבריר מן הנהרות ומן האגמים בלילה ול״ג נקרקש אנכתמא ולא גרסינן נמי אי איכא אינש אחריה בהדיה לימא ליה פלניא וכו׳ אבל יש שם בריתא אחרת לעיל מהך דגרים בגילי רביעית ובגילי שבתות וגרים נקרקש אנכתמא: **עיר** שיש בה עבודת כוכבים. פ״ה רגילות הוא להיות להן שוק וריח ביום אידם ושאינם מעוטרות היינו טעמא דמותרות משום דלא מטיא מייניהו הנאה לעבודת כוכבים ואי משום נושא ונותן ביום אידם ה״מ לזבוני אי משום תקרובת אי משום דדרך נוקה להיות שמח ואזיל ומודי אבל למזבן מייניהו שרי דסתם מוכר עצב הוא הכא משמע שחזר בו רש״י ממה שהיה מפרש לעיל (דף ב.) דלשאת ולתת היינו מקח וממכר ומיהו קשיא אי ביום אידו מיירי שיהיה השוק ביום איד איך לוקחין מהם הא אמרינן לעיל (דף ו:) דאין לוקחין מהם דבר שאינו מתקיים ואילו בגמרא דהכא (דף יג:) אמרינן דרב ירמיה זבן חד פיתא ועלה דההוא עובדא אמרינן בירושלמי א״ל חד לחבריה ואת לא לקחת גלוסקין מימיך לכך פירש רבינו מאיר דהכא מיירי בירידי שעשוי להניח בו מכס ושלא ביום אידם מיירי ולכך בשאינם מעוטרות אין כאן איסור: **אלא** בוורד והדס דקמתהני מריחא. הקשה ר״ת מ״ש מבת תיהא דאמרינן לקמן פ״ב (דף סו:) דשרי משום דריחא לאו מילתא היא ומיהו דשאני בוורד והדס דעיקרייהו לריחא קיימי והוי כמו קטורת דאף לאחר שנעשית מצותו נהי שאין מועלין בו איסורא מיהא איכא ואפילו לא הוי עיקרייהו לריחא שמא יש לאסור דהא דאמרינן (פסחים דף כד:) כל איסורין שבתורה אין לוקין עליהן אלא כדרך הנאתן מכל מקום איסורא מיהא איכא ומשמע בעבודת כוכבים אפילו לנקות נמי נקי מידי דהוה אכלאי הכרם דלוקין עליהם אף שלא כדרך הנאתן משום דלא כתיבא בהו אכילה בתורייתא אלא בדברי קבלה (תהלים קו) ואיכלו מזבחי מתים ואע״ג דכתיב (דברים לב) אשר חלב זבחימו יאכלו מכל מקום לא הוזכר אכילה אלא איסור רק בדברי קבלה דאיתקש זבח למת ואיכלו מזבחי מתים דאיתא פרק אין מעמידין (לקמן דף סט:) ואפילו אם תמצא לומר דמלקות ליכא איסורא מיהא איכא אבל בת תיהא אע״ג דבין נסך מיירי דבעין איסור עבודת כוכבים החמירו בו הכתוב ליכא הנאה כי אדרבה מוחק היין נכנס בחוטמו ומזיקו וטעם האוסר לאו משום הנאת הריח אלא משום דחשיב ליה כשתייה שהריח נכנס בגופו והוא חזק ביותר ואפילו את״ל דשתיה גמה מותרת באיסור הנאה הכא כיון דאם היה שותה היין עצמו לא היתה לו שתייה גמה יש לאסור הריח הדומה לממש אע״פ שאינו נהנה (נזיר מוס׳ לקמן סו: ד״ה אבין) **אבל** מעוטרות בפירות מותרות. ולרבי יוחנן שאינן מעוטרות מיהא מותרות וא״ת לקמן פרק אין מעמידין (דף יג.) דתני ישראל ההולך לירד דמעות הנמצאים בידו בחזרה אסורין דאימר עבודת כוכבים זבין ומסיק דאי גלימא זבין הכא הוה מזבין ליה כלומר ולא היה הולך שם באיסור משמע שאינו יכול לילך נשם כי אם באיסור ואמאי הוה לן ד׳(למיתני) בההיא דחנויות שאינן מעוטרות לדבר איסור ויש לומר דהתם מיירי בשכל חנויות העיר מעוטרות לדבר איסור לרשב״ל בוורד והדס ולרבי יוחנן מיהא בפירות אי נמי הך בריתא דלקמן מיירי בירידי שלוקחין מכם מכל מי שאינו רוצה להניח עטרה ואמתיא כרבי נתן דבסמוך דאסר בין נהנה בין מהנה ואם תאמר לקמן בשמעתין ויש לומר דהתם בברייתא מיירי בישראל חגר דלעולם שקלי מיכסא או מן הלוקח או מן המוכר:

כדמשמע לקמן בשמעתין ויש לומר דהתם בברייתא מיירי בישראל חגר דלעולם שקלי מיכסא או מן הלוקח או מן המוכר:

אבל

פרצופות ל״ל משום דקבעי למיתני כיוצא בו לא יניח פיו על גבי הסילון וישתה מפני הסכנה מאי סכנה עלוקה ת״ר [א]לא ישתה אדם מים לא מן הנהרות ולא מן האגמים לא בפיו ולא בידו אחת ואם שתה דמו בראשו מפני הסכנה מאי סכנה [ב]סכנת עלוקה מסייע ליה לרבי חנינא דאמר רבי חנינא [ג]הבולע נימא של מים מותר להחם לו חמין בשבת ומעשה באחד שבלע נימא של מים והתיר רבי [ד]נחמיה להחם לו חמין בשבת אדהכי והכי אמר רב הונא בריה דרב יהושע ליגמע חלא [ה]אמר רב אידי בר אבין האי מאן דבלע זיבורא מחייא לא חיי מיהו לשקייה רביעתא דחלא שמגז אפשר דחיי פורתא עד דמפקיד אביתיה ת״ר [ו]לא ישתה אדם מים בלילה ואם שתה דמו בראשו מפני הסכנה מאי סכנה סכנת שבריר׳ ואם צחי מאי תקנתיה אי איכא אחרינא בהדיה ליתרייה ולימא ליה צחינא מיא ואי לא נקרקש בנכתמא אחצבא ונימא איהו לנפשיה פלניא בר פלניתא אמרה לך אימך אזדהר משבריר׳ ברירי רירי רי בכסי חיורי: **מתני׳** עיר שיש בה עבודת כוכבים והיו בה חנויות מעוטרות ושאינן מעוטרות זה היה מעשה בבית שאן ואמרו חכמים [ז]המעוטרות אסורות ושאינן מעוטרות מותרות: **גמ׳** אמר רשב״ל לא שנו אלא מעוטרות בוורד והדס דקא מתהני מריחא אבל מעוטרות בפירות מותרות מאי טעמא דאמר קרא [ח]לא ידבק בידך מאומה מן החרם נהנה הוא דאסור אבל ומודי אבל למזבן מייניהו דבר המתקיים שרי דסתם מוכר עצב הוא: **גמ׳ בוורד והדס.** של תקרובת עבודת כוכבים והוא סימן להם שחנויות הללו של עבודת כוכבים הן: **דקא מתהני מריחא.** ווורד והדס דרך לשטחן לפני עבודת כוכבים ואסורין משום תקרובת עבודת כוכבים: **אבל בפירות.** מותרין ליקח מהן ואף על גב דמטיא הנאה לעבודת כוכבים בהנך זביני ליתא לן בה כדמפרש [יג.] (ט) במהנה מותר: מהנה

פרצופות ל״ל. הא תנא מעיין דאיכא סכנת נמלא וקא אסר: משום דבעי למיתני כיוצא בו לא יניח פיו על גבי סילון. דגבי מעיין תנא שמייה ולא תנא הנחת פה הלכך לא שייך למיתני כיוצא בו וגביה אבל בפרצופות תנא הנחת פה ושייך למיתני גבייהו כיוצא בו דאסור נמי הנחת פה דאילו נשמות ונפשות בידו ליכא סכנתא דבדיק להו בידיה: **בידו אחת.** ממהר וחורק בפיו ואינו בודק אבל בשתי ידיו יכול לעבכו בידו ויעיין: **נימא.** היא עלוקה: **להחם לו.** מים חמים לשתות בשבת דסכנת נפשות היא כדקתני בברייתא דמו בראשו: **אדהכי והכי.** בתוך זמן שמחממין לו המים ישקוהו חומץ שלא ימהר למות: **זיבורא.** לירעה: **חלא שמגז.** חומץ חזק איגר״א בלע״ז: **שבריר׳.** שד הממונה על מכת סנוירים. לא גרס הכא לא מן הנהרות ומן האגמים דה״ה נמי מן הכלים: **ליפרייה.** יקיצנו משנתו ולימא ליה לחיגא מיא: **נקרקש בנכתמא.** יקשקש בכיסוי החצבא על המצב לדידמי כגברא בהדיה: **איזדהר משבריר׳ שבריר׳ ברירי רירי רי בכסי חיורי.** לחש ומתמעט והולך משם השד כאשר הוא שומע מיעוט תיבות אות אחר אות עד רי וכן הוא הלחש להבריחו משם. סנוירים תרגומו שבריר׳ (בראשית יט): **מתני׳ עיר שיש בה עבודת כוכבים.** ודרך העובדי כוכבים להיות להם יום שוק וריח ביום אידם: **והיו בה חנויות מעוטרות.** וסימן הוא להם שאותן חנויות של עבודת כוכבים הם ליעול מהם מכס: **מעוטרות אסורות.** מפרש בגמ׳: **שאין מעוטרות מותרות.** דבאותן שאין מעוטרות לא שקלי מייניהו מכסא לעבודת כוכבים ולא מטיא לעבודת כוכבים הנאה מייניהו. ואי משום דנושא ונותן ביום אידם ה״מ לזבוני להו דלמא מזבן ליה בהמה ואזיל ומקריב לה לעבודת כוכבים אי נמי דרך לוקח להיות שמח ואזיל ומודי אבל למזבן מייניהו דבר המתקיים שרי דסתם מוכר עצב הוא: **גמ׳ בוורד והדס.** של תקרובת עבודת כוכבים והוא סימן להם שחנויות הללו של עבודת כוכבים הן: **דקא מתהני מריחא.** ווורד והדס דרך לשטחן לפני עבודת כוכבים ואסורין משום תקרובת עבודת כוכבים: **אבל בפירות.** מותרין ליקח מהן ואף על גב דמטיא הנאה לעבודת כוכבים בהנך זביני ליתא לן בה כדמפרש [יג.] (ט) במהנה מותר:

עין משפט נר מצוה

מז א ב מיי׳ פי״ח מהל׳ רוצח ושמירת נפש הלכה ו סמג עשין עט טוש״ע ח״מ סימן תכ סעיף ט:

מז ג מיי׳ פ״ב מהלכות שבת הלכה ו וסמג לאוין מה טוש״ע ח״מ סימן שכח סעיף ו:

מח ד מיי׳ פי״ח מהל׳ רוצח הלכה ו טור וש״ע ח״מ סימן תכ סעיף ט וטוש״ע י״ד סי׳ קנח סעיף ה בהג״ה:

מט ה מיי׳ פ״ט מהל׳ עבודת כוכבים הל׳ יב סמג לאוין מו טוש״ע י״ד סימן קמט סעיף ג:

לעזי רש״י

איגר״א. חומץ.

רבינו חננאל

היא. כיוצא בו לא יניח פיו על גבי הסילון המושך מן הנהר אר מן הבורות וישתה מפני סכנת עלוקא ל) פי׳ שלא יבלע עלוקה של מים שהיא סכנה דאמר ר׳ חנינא הבולע נימא של מים מותר לחמם לו חמין בשבת ומעשה באחד שבלע נימא של מים התיר לו ר׳ נחמיה לחמם לו חמין בשבת ואדהכי והכי כלומר עד שיחמם לו חמין יגמע חלא שמועיל לו. אמר רב אידי בר אבין מאן דבלע זיבורא לא חיי מיהו נישקייה רביעתא דחלא שמגז. פי׳ חזק אפשר דחיי עד דמפקיד על ביתו: ת״ר לא ישתה אדם מים לא מן הנהרות ולא מן האגמים בלילה ואם שתה דמו בראשו מפני הסכנה מאי סכנה שבריר׳: **מתני׳** עיר שיש בה עבודת כוכבים והיו מעשה היה בבית שאן ואמרו חכמים המעוטרות אסורות ושאין מעוטרות

ל) עי׳ נערוך ערקא ל׳.

מסורת הש״ס

א) [כרש״ס הגי׳ מיגינא], ב) [גיטין ע.], ג) פסחים קיב. ע״ש, ד) [ל״ל למיתני],

---

תורה אור השלם

1. ולא ידבק בידך מאומה מן החרם למען ישוב ה׳ מחרון אפו ונתן לך רחמים ורחמך והרבך כאשר נשבע לאבתיך: דברים יג יח

גליון הש״ם

תוס׳ ד״ה **אלא** וכו׳ **ושמא** בעבודת כוכבים **אפילו** ללקות. עיין לקמן דף מג ע״ב תוס׳ ד״ה אמרו לו ולף מח ע״ב תוס׳ ד״ה לא: **בא״ד לא** כתיב בה אכילה באוריתא. לא זכיתי להבין דהתיבה אם היה האיסור נכתב בתורה ולשון אכילה לא מכר רק בדברי קבלה אבל האמת הא בדאוריתא לא כתיב האיסור כלל רק בקבלה דדברי קבלה ואכלו זבחי מתים ובהפוך קרא הא כתיב אכילה ח״כ לא מכר אוס איסור רק בלשון אכילה וכ״ע. גם קשה אמאי לא אמר בפשיטות כיון דאיתקש לזבחי מתים לגמרי איתקש ונמת אף אלא כדרכו אסור דנמת לא כתיב אכילה ולא דלא איתקש רק לגבה דמוכר בפסוק הא לגד זה גם דרך הנאתו לא הוי דאוריתא לא מכר איתקש רק בקבלה לא מכר הסיקש רק לענין אכילה ועיין תוס׳ נ״ק דף עא ע״ב:

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה אבל וכו׳ דמהנה מותר: (ב) תוס׳ ד״ה הבולע וכו׳ פרק מומין אלו משמע: (ג) בא״ד ערקא ופי׳ מולעת ארוכה ומצויה במים וכו׳ ומוצצת את הדם וכו׳ עד שתהא כמו חבית: (ד) בא״ד ומתנפח כריסו נכה. נ״ב מדמקשינן עלה בפרק מומין אלו בגמרא כריסו נכה ומיפוק לי משום סכנת עלקא אלא קיימא דתניא מעשה באחד שביקש להשתין מים ולא השתין ונמצאת כריסו נכה ומקשינן עלה מפני מה אמרו שזה שכריסו נכה מפני שלא השתין שמא ערקא בלע ונכתה בטנו ופרקינן שהיה שתן של אותו האיש שותת והבולע ערקא כל לחלוחית שבמעיו מוצצת הערקא מכאן ידענן שמפני שביקש להשתין ולא השתין נמצאת כריסו נכה: (ה) בא״ד דבני אינשי עכ״ל הס״ד:

מוסף רש״י

דחלא שמגז. חומץ חזק (גיטין ע.). **דמפקיד אביתיה.** נוותה על נכסיו (שם). **בכסי חיורי.** ממונה על כוסות של חרס (רשב״ם פסחים קיב.).

מהנה לא כ"ש. והא מהנה הוא שהתנוונין שבתוכן סותרי מעות של כומרים הן ה) אי נמי הוא יחיד ליה לבעל (ו) המעות מסמוכתו שעושה שם ומטיא להו הנאה אבל שאינן מעוטרות לא דכומרים הן: **נהנה.** מן הרית של עשבים או של בשמים: **מהנה.** נותן מכס:

אבל מהנה שרי. וא"ת נקמן פרק כל הנלמים (דף מז:) גבי מי שהיה כותלו סמוך לעבודת כוכבים ונפל אסור לבנותו ופריך והא קא שביק רווחא לעבודת כוכבים ז ומאי פירכא הא אמרינן הכא דמהנה מותר וי"ל דהתם איכא הנאה יתירא ונראה כנותן מקום לעבודת כוכבים ור"ת פירש דודאי כל מהנה אסור לבד מהכא מפני שיש באותה הנאה בזיון לעבודת כוכבים שפורע המכס לפי שאינו מחשיב העבודת כוכבים כל כך שישים העטרה בראשו ח): **כ"ן** נהנה **אסור** מהנה **לא כ"ש.** כתב רבינו גרון דאומו יריד שהכומרים של עבודת כוכבים לוקחים בו מכס מן המכר מיד אם אותו מכס הוא לבנין עבודת כוכבים והעובד כוכבים מפרש קח בסכום כך וכך ועוד פשוט לבנין עבודת כוכבים אסור דמהנה אסור כר' יוחנן ואף אם לא הזכיר לו לבנין עבודת כוכבים אלא אחר שפירש לו הסכום אמר לו ועוד פשוט נראה לאסור כי מה שלא הזכיר לבנין עבודת כוכבים מפני ישראל הוא מניח ומ"מ אם לא היה מפני הבנין היה נותן לו בסכום הראשון ומנלא הפשוט יולא מכים הישראל לבנין עבודת כוכבים והר"ר משה מקולי כתב בספרו כי אם אמר שתמא ועוד פשוט יכול להיות דמותר דשמא יתנו לבעלי עובדי כוכבים:

יניח נמצא נהנה. פ"ה יניח העטרה בראשו ונמלא נהנה מן הרית ואע"פ שמיחין לו את המכס ויהנה אינו נקרא נהנה מעבודת כוכבים כיון שהמעות שלו: **מעות** וכלי מתכות יוליכם לים המלח. לכאורה משמע דהני מעות אינם אסורים אלא מטעם קנס דומיא דפירות ואמר דבריס אבל אינם אסורים מטעם חשש דמי עבודת כוכבים ותימה דלקמן (דף לג.) גבי ישראל ההולך ליריד משמע דמעות הנמצאות בידו אינם אסורין מטעם קנסא דמשא ומתן אלא מטעם דאמרי' עבודת כוכבים זבין כך הקשה הר"ר אלחנן ותירץ ר"י דהתם ה"ק (ד) נחזרה אסור אפי' לישא ולתן עמו משום חשש דמי עבודת כוכבים כיון דהלך ודאי דמי עבודת כוכבים בידו דאי גלימא זבין הכא הוה מזבין ליה אבל הכא לא מיירי (ה) אלא בנמצא שם וקנס דקנסינן ליה משום דחשא ונתן ביום אחד עבודת כוכבים ולהכי אין לאסור המעות אלא לדידיה דעבד איסורא ואפילו לרבי יוחנן דאמר נשא ונתן אסור מיהו לישא ולתן עמו שרי ולא חיישינן שמא ישא ויתן באותן המעות דכולו האי לא קנסו: **מנשר** פרסותיה מן הארכובה ולמטה. פירש הקונטרס דעיקור של טרפה אסור ולא נהירא כדפרישית לעיל (דף יח. ד"ה עיקור) גבי עוקרין על המלכים אלא ה"ק דיו בכך ויכול להיות שמותרת בהנאה ואע"ג דמעות ופירות וכל אינך אסורין בהנאה מ"מ גבי בהמה יכול להיות דסגי בקנסא דעיקור:

ללמוד תורה ולישא אשה. פירוש ודעתו לחזור לא"י דאילו אין דעתו לחזור אמר בכתובות פ"ב (דף קיא.) אחיו של זה נשא (אשה) [עבודת כוכבים] ומת ברוך המקום שהרגו וזה ירד אחריו לחולה לארץ ודוקא בהנך מצות שהן חשובות ללמוד תורה שגדול תלמוד תורה שמביא לידי מעשה ואשה נמי דכתיב (ישעיה מה) לא תהו בראה אבל לשאר מצות לא והכי משמע פ"ד דמגילה (דף מ.) אבל א) בשאלתות דרב אחאי) מפורש הגך דקילי וכ"ש לשאר מצות שהם חשובות: **אמר** אביי אמר קרא את סוסיהם העקר. הקשה הר"ר אלחנן (וה"מ) למ"ד (שבת קמח:) נער בעלי חיים דאורייתא מאי ראיה מייתי מיהושע דלמא שאני התם דעל פי הדבור הוה אבל הכא בקנס דרבנן אין כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה וי"ל דודאי שיש כח בידם לעקור היכא דגראה טעם קצת לעקור כדמוכח פרק האשה רבה (יבמות דף פט:) גבי משיאין האשה על פי עד אחד [ועי' תוס' ב"מ לב: ד"ה מדברי ותוס' לעיל יח. ד"ה עוקרין]: **אין** מקדישין בזמן הזה. וטעמא משום דלא ליתי לידי תקלה ומהאי טעמא בטלי מעשר בהמה בזמן הזה דלאיתא פ"ב דבכורות (דף נג. ושם) והקשה ר"ת מהא דאמרינן פרק במה מ) (אשה) (שבת דף נד: ושם) תריסר אלפי עיגלי הוה מעשר ר"א בן עזריה מעדרו כל שתא ור"א לאחר חורבן הוה כשבא לכלל מצות דהא בן י"ח שנה בלבד היה כשמינוהו נשיא ומינוהו תחת ר"ג ולבל הפחות ר"ג היה נשיא שתי שנים קודם לר"א מדקתמר אשתקד בר"ה בעריה ורבן יוחנן בן זכאי קודם ר"ג משכה נשיאותו עד לאחר חורבן כדתנן (ר"ה דף כט.) משאבד בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי א"כ לא היה יכול ר"א להיות בר מצוה עד לאחר חורבן ולריך לומר כי אפוטרופוס היה לו שהיה מעשר עבורו אי נמי לא נתבטלו מיד עד לאחר חורבן כמה שנים (עי' תוס' שבת נד: ד"ה הוה): **אין** מחרימין. פירש הקונטרס דשתא חרמין לבדק הבית ויפה כוון דלמ"ד שתא חרמין להכניס ליכא למיחש לתקלה שיכול ליתנו להכניס מיד כדאמרינן בערכין (דף כט.) אמר עולא אי הואי התם הואי יהיבנא כולהו להכניס: **ואם** הקדיש והחרים והעריך בהמה תיעקר. תימה דאמרינן בערכין סוף פרק המקדיש שדהו (דף כט. ושם) ההוא גברא דאחרימינהו לנכסיה אתא לקמיה דרב יהודה אמר ליה שקול ד' זוזי ושדי בנהרא ונשתרו לך אנמא אית להו תקנה ופירש ר"ת דשאני התם דמקרקעי היא שהן קיימות לעולם ואין יכולין לכלותם אי לא עבוד בהו רבנן תקנה אתי לידי תקלה לעולם ויכול להיות שאף למטלטלין עלתה התקנה לפי שהוקדשו ביחד עם הקרקעות [ועיין תוספות יומא דף סו. ד"ה פירות ותוספות ערכין דף כט. ד"ה שקול ותוספות נכורות דף נג. ד"ה ואין]:

אבל מהנה שרי ורבי יוחנן אמר אפילו מעוטרות בפירות נמי אסור ק"ו נהנה אסור א מהנה לא כ"ש מיתיבי רבי נתן אומר יום שעבודת כוכבים מנחת בו את המכס מכריזין ואומרים כל מי שנוטל עטרה ויניח בראשו ובראש חמורו לכבוד עבודת כוכבים יניח לו את המכס ואם לאו אל יניח לו את המכס יהודי שנמצא שם מה יעשה יניח נמצא נהנה לא יניח נמצא מהנה מכאן אמרו ב הנושא ונותן בשוק של עבודת כוכבים בהמה תיעקר פירות כסות וכלים ירקבו מעות וכלי מתכות יוליכום לים המלח ג ואיזהו עיקור המנשר פרסותיה מן הארכובה ולמטה קתני מיהת יניח נמצא נהנה לא יניח נמצא מהנה אמר רב משרשיא בריה דרב אידי קסבר רשב"ל פליגי רבנן עליה דרבי נתן ואנא דאמרי כרבנן דפליגי עליה ור' יוחנן סבר לא פליגי ולא פליגי והא תניא ד הולכין ליריד של עובדי כוכבים ולוקחין מהם בהמה עבדים ושפחות בתים ושדות וכרמים וכותב ומעלה בערכאותיהן שלהן מפני שהוא כמציל מידם ואם היה כהן ה מטמא בחוצה לארץ לדון ולערער עמהם וכשם שמטמא בחוצה לארץ כך מטמא בבית הקברות בבית הקברות סלקא דעתך טומאה דאורייתא היא אלא ו בית הפרס דרבנן ז ומטמא ללמוד תורה ולישא אשה א"ר יהודה אימתי בזמן שאין מוצא ללמוד אבל בזמן שמוצא ללמוד אינו מטמא רבי יוסי אומר ח אפילו בזמן שמוצא ללמוד יטמא לפי שאין אדם זוכה ללמוד מכל א"ר יוסי מעשה ביוסף הכהן שהלך אחר רבו לצידן ללמוד תורה ואמר רבי יוחנן הלכה כרבי יוסי אלמא פליגי אמר לך רבי יוחנן לעולם לא פליגי ולא קשיא ט כאן בלוקח מן התגר דשקלי מיכסא מיניה כאן בלוקח מבעל הבית דלא שקלי מיכסא מיניה אמר מר בהמה תיעקר והא איכא צער בעלי חיים אמר אביי אמר רחמנא י את סוסיהם תעקר אמר מר ואיזהו עיקור מנשר פרסותיה מן הארכובה ולמטה ורמינהי י אין מקדישין ואין מחרימין ואין מעריכין בזה"ז ואם הקדיש והחרים והעריך בהמה תיעקר פירות כסות וכלים ירקבו

נועל

ירקבו

חיים ופרקי' שאני הכא דרחמנא [אמר] (דכתיב) את סוסיהם תעקר. איזהו עיקור מנשר פרסותיה מן הארכובה

ה) [לעיל יח.], ב) [מו"ק יח. עירובין מז.], ג) [שמחות פ"ד הכ"ה ע"ש], ד) יומא סו. שקלים פ"ח ה"ד כתובות נג., ה) [נ"ל ח"ב. לחם שמחים], ו) [ומעיל. רש"ש], ז) [וע"ע תוס' שבת פב. ד"ה אסור לבנותו], ח) [פרשת אמור סימן קנז], ט) [נ"ל בהמתו].

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל יְהוֹשֻׁעַ אַל תִּירָא מִפְּנֵיהֶם כִּי מָחָר בָּעֵת הַזֹּאת אֲנִכִי נֹתֵן אֹתָם חֲלָלִים לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת סוּסֵיהֶם תְּעַקֵּר וְאֶת מַרְכְּבֹתֵיהֶם תִּשְׂרֹף בָּאֵשׁ:

יהושע יא ו

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אבל וכו' ומאי פרכא. לא ידעתי מלי קושיא כלל ר"ל הוא דאמר הכי דמהנה מותר אבל ר"י אמר מהנה לכ"ש והכי קי"ל א"כ מאי דומקא לומר דפירכא הכ"ש הוא לפי ההלכה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מהנה וכו' יכיב ליה לבעל ההנאה המעות: (ב) ר"ה שהוא ממלא וכו' ומפייעין אותו להצילו מן העוכרין: (ג) ר"ה וא"ל יוחנן וכו' ומדאמרי בה ר' יוחנן: (ד) תוס' ד"ה מעות וכו' כמזרה אסור אפילו נשא. נ"ב פי' אלא בנמצא שם. (ה) [ע"ל] דהמעות עצמן אסורים משום קנס: (ו) בא"ד אלא בנמצא שם. נ"ב פי' אלא הלך נשם אלא שנמצא נשם אף קודם הייריד כגון שדר שם:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוד"ה נלמוד מוכיח כו' אבל בשאלתות דר' אחאי. נ"ב יעו"ש פי' אמור דף לב ע"א בד"ה ברם וכו' ובשאילתא שלוח אות קיא דף נא ע"א ודו"ק היטב:

מוסף רש"י

המנשר פרסותיה. משיר ומוסך פרסות שני רגליה (לעיל יא:). **מן הארכובה ולמטה.** אבל מן הארכובה ולמעלה עריפה (שם). **ליריד.** יומא דשוק (מו"ק יא.) שוק הנקבע ליום אב של עובדי כוכבים (עירובין מז.). **ולוקחין מהם בהמה עבדים ושפחות.** מפני שמכניסן לקדושה (שם). **בתים ושדות וכרמים.** מפני שממעטין, אי נמי משום יפוי אבל ישראל (שם). **ומעלה.** הטבר, **בערכאות שלהן.** לפני דייניהן לחתום ואע"פ שהוא משיבות להן ואיכא למיחש דלמא אולי ומודו אפילו הכי שרי (שם). שהוא כמציל מידם. אלא יחזור העכו"ם ויערער על המכירה (שם). אי: לקיימן בחתימתן, דסיון דהשתא הוא דמשכח להו ולזומא אחריני לא, שרי (מו"ק יא.). **אין מקדישין,** שום דבר, שנתנם הקדש לבדק הבית ואין להן תקנה (יומא סו.). ואין מחרימין. קסבר סתם חרמין לבדק הבית ופלוגתא היא במסכת ערכין (שם), דתרס הוי קדש כהקדש, דכתיב כל חרם קדש קדשים וגו' (בכורות נג.). **תיעקר.** דלא ליתי בה לידי תקלה (שם) דאין לנו על מה להקריב ולריך לשהוי על שיומם ואתי ביה לידי תקלה דגיהה ועבודה אי שומנא דלא מוס (שם).

עין משפט נר מצוה

נ א ב ג ד מיי' פ"ט מהל' עבודת כוכבים הלכה יב יג יד (טור) סמג לאוין מה עור רש"ע י"ד סימן קמט סעיף ג וגרב אלפס הלכות טומאה דף קה.):

נא ה ו ז ח מיי' פ"ג מהל' אבל הלכה יד סמג לאוין לג טוש"ע י"ד סימן שנב סעיף ה וגרב אלפס שם):

נב ט מיי' פ"ט מהל' עבודת כוכבים הלכ' יד סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סימן קמט סעיף ג:

נג י מיי' פ"מ מהלכות ערכין הלכה ח סמג עשין קלב:

רבינו חננאל

מוחרות: [נמ'] ורבי יוחנן אמר מעוטרות בוורד ובהדס אסורות קל וחומר אם הן מעוטרות בפירות. דוה הנהנה מן הרית אסור המהנה לעבודת כוכבים שקונה מן הפירות לא כל שכן שאסור. מיתיבי רבי נתן אומר יום שעבודת כוכבים מנחת בו המכס מכריזין ואומרים כל מי שיטול עטרה ויניחה בראשו ובראש חמורו יניחו לו המכס יהודי הנמצא שם מה יעשה יניח נמצא נהנה המכס לא יניח אלא יתן המכס נמצא מהנה לעבודת כוכבים מיכן אמרו הנושא והנותן בידיד של עבודת כוכבים אם קנה בהמה תיעקר פירות כסות וכלים ירקבו מעות וכלי מתכות יוליכם לים המלח איזהו הוא עיקור מנשר פרסותיה מן הארכובה ולמטה קתני מיהת יניח נמצא מהנה. קשיא לריש לקיש דאמר מעוטרות בוורד ובהדס בלבד הוא דאסורין שנהנה מהן אבל מעוטרות בפירות אע"ג שמהנה מותר ופריק רב שישא בריה דרב אידי קסבר ריש לקיש פליגי רבנן עליה דרבי נתן והוא דאמר כרבנן. ומקשי' מכלל דר' יוחנן סבר רבנן לא פליגי על ר' נתן והתניא הולכין לייריד של עובדי כוכבים ולוקחין מהן בהמה עבדים ושפחות בתים שדות וכרמים וכותב ומעלה בערכאותיהן מפני שהוא כמציל מידם ואם היה כהן מטמא בחוצה לארץ לדון ולערער עמהן ומטמא נמי בבית הפרס דרבנן ומטמא ללמוד תורה ולישא אשה א"ר יהודה אימתי בזמן שאינו מוצא ללמוד תורה בארץ ישראל בטהרה אבל בזמן שמוצא לא יטמא דר' יוסי אומר אף בזמן שמוצא ללמוד תורה בארץ יצא ויטמא לפי שלא מן הכל אדם זוכה ללמוד ומעשה ביוסף הכהן שיצא אחר רבו לצידן. ואמר רבי יוחנן הלכה כרבי יוסי. קתני מיהת הולכין לייריד של עובדי כוכבים ולוקחין מהן בהמה וכו' אלמא פליגי ופריק רבי יוחנן לעולם לא פליגי והא דרבי נתן בלוקח מן התגר דשקלי מיניה מכסא והא דקתני ט) דליתי מהני לעבודת כוכבים: ומקשי' אהא דתניא בהמה תעקר והא איכא צער בעלי

ט) נראה דמסר כאן וג"ל והא דקתני דלוקחין מהן בהמה בלוקח מבעה"ב דלא שקלי מיניה מכסא דליתא מהני לעבודת כוכבים.